

INTERVIURI

De vorbă cu Cătălin Crețu

Andra Apostu

Compozitorul Cătălin Crețu este artistul neobosit. Niciodată în pană de idei, mereu în căutare de proiecte noi și cu o curiozitate tipică omului cu educație tehnică. De la formația de rock progresiv din care făcea parte și pentru care compunea în perioada imediată absolvirii liceului până la instalațiile multimedia pe care le coordonează astăzi a fost cale lungă și interesantă. Ni se dezvăluie în rândurile de mai jos în toate planurile în care activează el: creație artistică, lucru cu studenții și cercetare științifică.

Andra Apostu: Cătălin, educația ta a fost la început orientată către zone tehnice iar mai apoi a mers în paralel cu cea muzicală. Cum s-au împăcat aceste două tipuri de direcții, una foarte exactă, și cealaltă pe planuri mai puțin „concrete”?

Cătălin Crețu: Aș spune că educația mea muzicală s-a dezvoltat în paralel cu educația generală întrucât am urmat din clasa întâi cursurile Școlii de Muzică din Petroșani, acolo unde am început studiul pianului și al teoriei muzicale. Ulterior am urmat cursurile Liceului Industrial și – mai târziu – pe cele ale Universității Tehnice din același oraș. Au fost opțiuni dictate oarecum de contextul politic-istoric-social al acelor ani (am

absolvit liceul în anul 1989) când a studia muzica în mod profesionist era extrem de dificil. Am aprofundat în acea perioadă studiul muzicii ca autodidact. Am continuat inițierea în tainele sonore la Conservator, având deja o bază „tehnică”, acest fapt fiind un avantaj în evoluția mea artistică ulterioară.

A.A.: Cum s-a născut interesul pentru compoziție sau ce anume te-a determinat să crezi, de unde a venit impulsul, curajul, de fapt?

C.C.: Primele „îndrăzneli” componistice au apărut după absolvirea liceului, atunci când am fondat o formație de rock progresiv în Petroșani, muzica noastră abundând în elemente de improvizație. În zona cultă, primele schițe datează din 1996, odată cu venirea mea în București, după un stagiu universitar muzical timișorean de 2 ani. Acestea s-au dezvoltat în perioada în care m-am hotărât să dau admitere la secția de compoziție. Erau, în general, lucrări dedicate pianului, în stiluri „neo”, lucrări „de școală”.

A.A.: Ești absolvent de master în Compoziție și management muzical, cât de folositoare sunt noțiunile de management într-o carieră muzicală?

C.C.: Sunt esențiale noțiunile de management într-o carieră muzicală în lumea de azi. Artistul contemporan, în general, trebuie să-și planifice și să-și dezvolte propria carieră. De cele mai multe ori el trebuie să fie propriul său agent, să fie mai mulți într-unul: impresar, om de publicitate și marketing, organizator de spectacole, manager de proiect, contabil sau jurist chiar atunci când se implică în proiecte mai mari.

A.A.: Putem spune că la Hamburg, când ai fost plecat cu bursa Erasmus, a fost declanșată dorința ta pentru muzica electronică?

C.C.: În anul 2001 am mers la Hochschule für Musik und Theater Hamburg, ca bursier Erasmus (întâmplarea face că am fost primul beneficiar al acestei burse din Universitatea Națională de Muzică din București). Am stat un an acolo echivalând ciclul de „studii aprofundate”. La UNMB urmasem un curs de muzică electronică, dar condițiile de dezvoltare pe această direcție la nivel universitar nu erau foarte avansate în acea perioadă. La Hamburg am avut ocazia să lucrez cu

aparatură modernă, să experimentez în domeniul sintezei de sunet și să iau contact cu tehnici de compoziție algoritmică, live electronics, multimedia, direcții pe care le-am abordat și dezvoltat ulterior în propria creație.

A.A.: Dacă te-am caracteriza prin prisma creațiilor tale, ar fi corect să te clasificăm ca fiind un compozitor de muzică electroacustică? Crezi în clasificări, mai sunt ele de actualitate?

C.C.: Atunci când sunt pus în situația de a mă autodefini, mă caracterizez ca fiind compozitor, artist multimedia. Mă consider artist multimedia datorită faptului că lucrările mele din ultima perioadă au abordări interdisciplinare și folosesc mai multe medii, utilizând de cele mai multe ori sunetul ca pretext sau element constitutiv. La nivel componistic abordez deopotrivă creația acustică și electronică, separat sau împreună uneori, în contexte hibrid. E sarcina teoreticienilor artei să facă clasificări. Cred că sunt importante întrucât domeniile, nișele de specializare, s-au diversificat.

A.A.: Aș vrea să trasezi, pentru cititorii revistei noastre, o cronologie a creației tale, pe ce criterii consideri că se pot aplica mai bine inițiativelor tale creatoare.

C.C.: Sunt două perioade distincte în ceea ce privește creația mea artistică: înainte și după 2008. În 2008 am revenit de la Hamburg, atunci am susținut teza de doctorat și am fondat CMeM (Centrul de Muzică Electroacustică și Multimedia) la UNMB. Pot spune că atunci s-a încheiat perioada mea de formare și am intrat într-o nouă etapă în care am fructificat artistic cele învățate.

Până în 2008 am scris muzici pentru configurații instrumentale diverse: Sonata de pian, Sonatina pentru vioară și pian, Ciaccona malinconica pentru vioară, violoncel și pian, Cvartet de coarde, Cvintet de suflători, Antifonia pentru sextet de trompete, Inog – cantată pentru ansamblu cameral, Spektrenspiel pentru ansamblu cameral, Metamorfozele Fratelui Iacob pentru opt violoncele, Ollecelo – concert pentru violoncel și orchestră. În perioada 2006-2008, la Hamburg, am relizat primele proiecte cu mediu electronic, fiecare deschizând o direcție pe care am dezvoltat-o mai târziu: Lüneburg Etüde și Lüneburg Soundscape – compoziții electronice, Entfremdetes

Ich oder die Anatomie des Schattens – pentru violoncel, live electronics și live video, The dark side of the XII – compoziție algoritmică pentru Disklavier, Alchimie urbană – o compoziție multimedia pentru soprană, ansamblu instrumental, sunete preînregistrate, live electronics, video și live video, Mixturen – compoziție în rețea, pentru quintet.net.

După 2008 am dezvoltat direcțiile prefigurate mai sus în lucrări diverse:

Breaths și Richblick – compoziții electronice;

Muzicale Culinare – pentru saxofoane, violă și bandă;

Piano Interactions 1 & 2 pentru senzori, pian (preparat) și electronics, Odd Interactions pentru percuție și electronics - compoziții algoritmice;

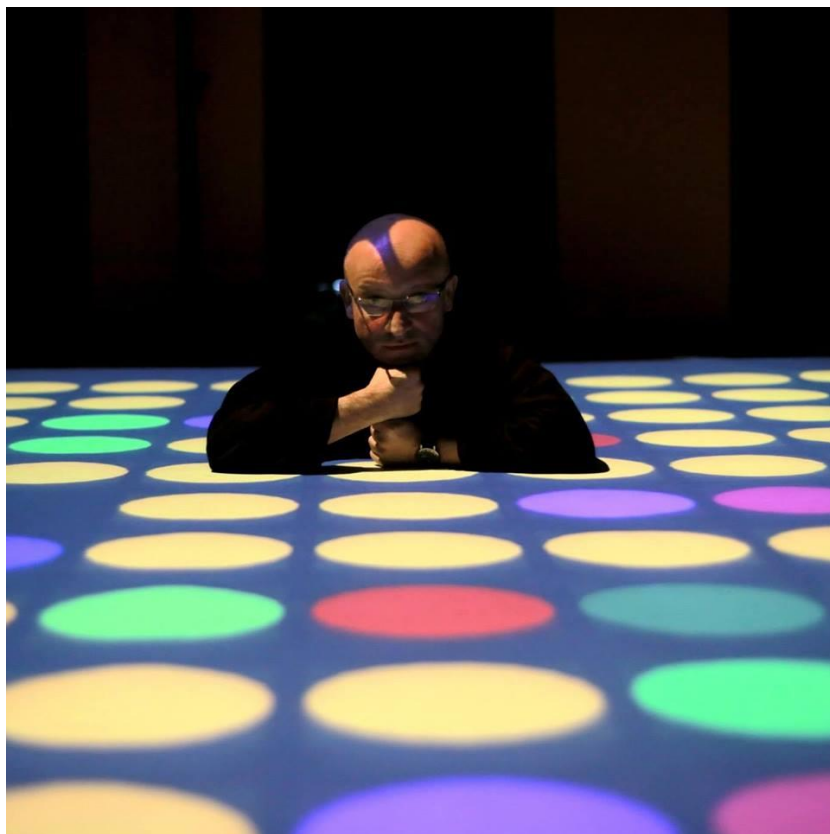
Mixturi spectrale pentru violoncel și live electronics, Despre memorie pentru flaut, violoncel și live electronics;

Do-mi-no 6.1 – un spectacol multimedia cu măști animate; Lux in tenebris – compoziție multimedia pentru ansamblu instrumental, soprană, actori și mediu electronic;

Interactive Landscapes – instalație video interactivă cu kinect, Lipatti interactive – o instalație audio-vizuală cu interpretări muzicale și fotografii ale lui Dinu Lipatti, Inner Spaces – instalație interactivă foto-video, A Room of Your Own – instalație interactivă, Simte pulsația! – instalație interactivă

audio – vizuală, Petrița Nekyia – instalație interactivă,
AquAcusTectonium – instalație interactivă audio-vizuală;

Inner Dust, Clopote și mecanisme, Reverbe, Do your
music through my brain – performance-uri interactive.

Am participat de asemenea la proiecte multimedia
colective: “Inter@fața”, proiect interdisciplinar vizând traducerea
undelor cerebrale în muzică pe baza EEG; Zona Imaginarium –
un proiect audio-vizual realizat împreună cu muzicieni și artiști
vizuali; Counterbody – un spectacol coregrafic interdisciplinar;
Retro Walk Decades to the Sun – instalație performativă
durațională.

Am mai compus: muzici de teatru radiofonic: 10 întrebări de Anamaria Bamberger (2011), Fragmente dintr-o existență translucidă de Florentin Sorescu (2012) Cerere în căsătorie de Anton Cehov (2013), Sepia de Stanisław Ignacy Witkiewicz (2017) și muzică de scenă: Fluierul fermecat – spectacol pentru copii, de Sorin Lepa, Antigona de Sofocle.

Am realizat după 2008, de asemenea, și compoziții dedicate exclusiv instrumentelor acustice: Bird's-eye view of Frescobaldi's "Se l'aura spira" pentru soprană, flaut, oboi, violă, violoncel și pian, Prosopopeea urmei pentru violoncel și bayan, etc.

Multe dintre partituri au fost achiziționate de către Biroul Instrumental Multimedia al UCMR.

A.A.: Vorbește-ne despre live electronics. Practic, e o lucrare irepetabilă, unică la fiecare interpretare?

C.C.: Live electronics se referă mai degrabă la procesarea sunetului în timp real, cu ajutorul unor echipamente electronice. Solistul nu mai este „acompaniat” de un pian, ansamblu sau orchestră ci de către el însuși! Elemente din emisia sonoră sunt preluate cu ajutorul microfonului și redate metamorfozat în difuzoare. În funcție de intenția compozitorului notată explicit în paritură, interpretarea procesării electronice poate fi mai mult sau mai puțin improvizatorică.

A.A.: Ești autorul mai multor proiecte multimedia, ce presupune acest lucru, ce tip de efort implică aceste inițiative?

C.C.: În general, orice tip de proiect multimedia implică lucrul în echipă și un buget consistent. Atunci când nu le ai, trebuie să te substitui lor, să fii echipă și finanțator într-unul. Lucrurile sunt variabile din acest punct de vedere, contextul se schimbă mereu. După ce creativitatea artistului naște conceptul vine munca propriu-zisă de încarnare a proiectului. Aceasta implică de cele mai multe lucrul cu tehnologia: computer, softuri, programare, controlul unor procese audio-vizuale, interacțiuni diverse cu echipamente electronice, etc. Constituie un mare avantaj pentru artistul contemporan faptul de a avea o pregătire bicefală, artistică și tehnică, întrucât poate aborda global, din perspective diverse, proiecte de tip multimedia.

A.A.: Care este ponderea implicării tehnicii, computerului/softurilor în creațiile tale? Unde începe și unde se termină limita dintre inspirație și – poate? – nevoia de a completa ideea inițială cu tehnici de compoziție? Vorbim de tehnici de compoziție când vorbim de inserarea tehnicii/computerului în muzică?

C.C.: În funcție de tipul proiectului, tehnologia este mai mult sau mai puțin prezentă în laboratorul meu de creație. Atunci când scriu o compoziție pentru ansamblu, folosesc un soft pentru a tehnoredacta partitura finală. Când concep o lucrare electroacustică, provoc uneori sintetizatorul să genereze sunete aleatorii pe care le dezvolt ulterior, așadar mă las „inspirat” de el. Când abordez compoziția algoritmică, las computerul să aleagă – după regulile stabilite de mine conform unor principii de aleatorism controlat – generarea anumitor parametri muzicali. Evident că vorbim de tehnici de compoziție și în cazul utilizării computerului, el fiind un instrument versatil aflat la îndemâna compozitorului contemporan care îl mănuieste. Depinde de intenția și de talentul/competența acestuia cât de mult implică tehnologia în propria creație. Despre relația mea cu computerul am scris acum câțiva ani într-un articol: ”Sunt prieten cu computerul meu. Comunic cu el, mă port frumos cu el, îi cer – uneori – sfatul, am convenit împreună regulile de bună purtare tehnologică, coabităm, colaborăm, îl îndemn să fie creativ, să interpreteze onest algoritmi pe care i-am dedicat, la limită îi las libertatea să-mi completeze propria creație, să-mi fie coautor. Suntem o echipă, deși interacționăm mult nu ne certăm niciodată. E noua mea interfață cu lumea, facilitator artistic al accesului meu la o zonă magică de tip Matrix, un spațiu al libertății și al provocării mediate tehnologic. E uman, îl respect, îi sunt fidel, îmi este loial.”

A.A.: Nu există riscul de a fi „furat” de tehnică în detrimentul muzicii?

C.C.: Creatorul contemporan este ispitit să experimenteze, să “dialogheze” cu mediul electronic, tehnologic, să-l provoace, să-i descopere părțile benefice, dar și pe cele malefice, pe care le poate dezvolta sau estompa. El este dator să pună în lumină pericolul pe care îl poate

reprezenta forța tehnologiilor moderne, acestea – în exces – având tendința de a transforma omul, de a-i substitui personalitatea. Este vorba de fapt de o interacțiune în dublu sens. În timp ce omul trăiește cu iluzia că manipulează tehnologia, aceasta, prin subtile procedee alchimice îi topește ființa intimă, furându-i identitatea. Este opțiunea etică și de libertate a artistului contemporan, invadat tehnologic, dacă rămâne un mărturisitor onest, un critic al vremii sale, imun la ispitele modernității sau se transformă – dominat de forța marketingului – într-un comerciant-manipulator al esteticului.

A.A.: De unde te inspiri? Cum îți vin ideile, sursele?

C.C.: De cele mai multe ori în proiectele multimedia, chiar tehnologia e sursa mea de inspirație. Fiindcă sunt curios din fire, îmi propun să folosesc mereu alte elemente care după ce sunt „îmblânzite” din punct de vedere tehnic, se cer parcă exploatate artistic într-un anumit fel. E ca și cum un sunet electronic complex ar conține în sine însuși întreaga compoziție care se va naște ulterior așteptând doar pe cel care să o înfăptuiască. La fel, un anume echipament electronic se poate așeza confortabil într-un context artistic potrivit.

A.A.: Vorbești despre dublare, dualitate, chiar în prima pagină a website-ului tau. Putem dezvolta puțin acel citat în care descrii diverse ipostaze, mereu duble? Îți aparține paragraful acela?

C.C.: Citatul este extras din „statement-ul” meu artistic ce a însoțit spectacolul multimedia pe care l-am realizat în 2008 la Hamburg, la absolvirea Masterului în Compoziție Multimedia. Îl atașez integral, mai jos.

„Die multichannel Metamorphose

Vin de pe tărâmul în care dedublarea a devenit un fenomen cotidian, oamenii suferă micrometamorfoze, oportunistul îi transformă continuu, comunistul poartă haine capitaliste, coruptul devine un erou, paznic al democrației, lumea reală însăși devine un videoclip în care umbra joacă rolul omului.

Înstrăinat, dialoghez cu umbra mea, cu măștile și dublurile mele, mă mișc pe fâșia dintre realitate și vis, sunt în

fața camerei de filmat și în spatele ei, în fața microfonului și la tastatura computerului, sunt în sală și pe scenă, cânt la instrument și dirijează totodată, lumea devine spațiul multimedia al dedublărilor mele, instanțe care devin spectre sonore amestecate ce țâșnesc prin membrana difuzorului sau imagini vizuale proiectate ce dansează pe pânza ecranului.

Etapele istoriei omului s-au consumat, sextetul antifonic al îngerilor anunță profeția care demască mitul globalizării, lumea devine spațiul populat de oameni ce iau chipul gândacului Gregor, întoarcerea la limba păsărilor e o iluzie, a început noua vârstă a turnului Babel.

Caut salvarea în mitologie, însă basmul ancestral s-a alterat, inorogul prezintă simptome schizofrenice, o alienare ce durează de secole și el cântă acum vechi melodii din copilăria istoriei cu un ochi plângând și cu altul râzând, cu gura strâmbă într-un rânjet ironic adresat secolului 21.

Bruder Jakob nu mai e un cântec al copilăriei, e germenul schimbării, temă trecută prin filtrul epocilor istoriei urmărind drumul de la consonanță la disonanță, de la melodie la spectru, o copilărie consumată de atâta violență și război, o maturizare prematură multiplicată, extinsă la întregul univers uman.

Violoncelistul nu mai e prezent pe scenă. Umbra suprapusă peste imaginea lui ne spune o poveste tristă pe o coardă gravă, o poveste despre dedublări și măști, o încercare de dialog cu sinele, cu imaginea și cu umbra lui, o goană nebună după iluzii, un protest al neputinței.

Și pianistul devine absență în universul virtual generat de triunghiul executant – instrument – computer. Tehnologia a aruncat omul la groapa de gunoi a istoriei, nu mai e nevoie de om în spațiul în care mașina, ghidată de rămășițe ale gândului, joacă rolul sufletului.

Orașul, spațiul manifestărilor dinamice ale omului, se descompune continuu. Ca un vechi alchimist, înlătur precum niște coji reziduurile și otrăvurile produse de lăcomia bipezilor, încercând să descopăr piatra filosofală ce se manifestă sub forme sonore (acustice), zone de grație unde îngerii dansează,

raze de lumină ce prevestesc vremea pentru adevărata renaștere a omului.

Vin de pe tărâmul în care dedublarea este un fenomen cotidian, lumea reală însăși este un videoclip în care umbra joacă rolul omului. Se petrece însă o transformare subtilă și reclama ia locul lumii reale în care omul joacă rolul umbrei.”

A.A.: Cât de importantă este pentru un artist, pentru tine, interacțiunea cu oameni de cultură sau de știință din alte domenii? Cât de deschis trebuie să fie un compozitor, un creator, pentru a-și împlini și satisface talentul? Cât de important este conceptul de interdisciplinaritate pentru succesul unei lucrări muzicale?

C.C.: E important pentru un artist să se uite în jurul lui, să simtă spiritul timpului, să observe preocupările semenilor, să fie la curent cu descoperirile din zona științifică sau cu transformările din mediile social-politice. Toate aceste interacțiuni pot genera combustibil pentru idei noi. „Deschiderea” unui compozitor ține mai ales de forma în care și de spiritul cu care el alege să-și exprime gândul muzical. Poți concepe muzici actuale folosind mijloace „vechi” sau muzici învechite folosind cele mai noi tehnologii.

A.A.: Mai asculți rock și mai ales, jazz? Spuneai că asculți jazz mai mult decât muzică contemporană, de ce? Ce artiști preferi?

C.C.: Muzică rock mai ascult foarte rar, doar în contexte nostalgice. Ascult mult jazz, de asemenea muzici electronice sau culte contemporane. Mă fascinează în general muzicienii interpreți care au darul improvizației.

A.A.: Ai orchestrat pentru formația Therion, ai repetat experiența aceasta?

C.C.: Am scris orchestrațiile pentru piesele trupei Therion acompaniată de o orchestră simfonică, cor și soliști. Am mai avut câteva astfel de colaborări legate de orchestrații diverse, dar nu foarte multe.

A.A.: Ești, în prezent, cercetător la Universitatea Națională de Muzică din București în cadrul Centrului de

Muzică electroacustică și Multimedia. Cum se realizează procesul cercetării în domeniul artistic, muzical?

C.C.: La UNMB activitatea mea se desfășoară pe două planuri: cercetare și didactic. Cursurile și seminariile pe care le susțin sunt legate în general de instruirea asistată de calculator și de muzica electronică.

În munca de cercetare desfășurată la CMeM abordez teme precum: analiza de sunet ("radiografia" digitală a spectrelor sonore), sinteza de sunet ("inventarea" de noi conglomerate acustice pornind de la surse sonore virtuale), sampler ("construcția" de noi instrumente virtuale pe baza unor sunete "concrete"), modelare fizică (crearea de sunete virtuale pornind de la simularea pe computer a comportamentului fizic/acustic al materialelor vibrante), compoziția algoritmică (reducerea procesului de creație componistică la o serie de reguli și instrucțiuni având ca scop automatizarea unor acțiuni muzicale), live electronics (prelucrarea în timp real a sunetelor/zgomotelor produse de o sursă sonoră concretă), masterizare ("curățarea" unor înregistrări aflate pe un suport "vechi" și repunerea lor în circuit), editare audio/video ("împachetarea" într-un format prietenos a unui material sonor/vizual "brut", preînregistrat), diverse tipuri de interacțiuni audio-vizuale (procesare video în timp real, control audio al proceselor vizuale și viceversa sau fenomene sincretice/multimedia).

Rezultatele cercetării se regăsesc în articole scrise în reviste de specialitate, în conferințe/workshopuri sau în producții artistice prezentate în diverse contexte.

A.A.: Cum a fost experiența Festivalului InnerSound? Ce calități sunt necesare pentru a putea coordona, organiza astfel de manifestări? Se poate vorbi în România de management artistic, cultural?

C.C.: Experiența Festivalului Internațional de Arte Noi InnerSound m-a maturizat foarte mult în ceea ce privește managementul cultural. Ca să organizezi evenimente independente în România anulului 2018 e nevoie de echipă, de răbdare, nervi tari, toleranță. Și, cel mai important, să fii un bun

comunicator. În plus, atunci când abordezi curente artistice de nișă ai nevoie de încă ceva: curaj.

A.A.: Multe din inițiativele tale au și o componentă destul de importantă financiară, dacă mă gândesc, de pildă, la instalațiile tale... ai nevoie de o sumedenie de lucruri. Cum procedează un compozitor pentru a-și satisface aceste nevoi și pentru a nu fi nevoit ca prin renunțarea la diverse lucruri să riște să altereze produsul artistic final?

C.C.: Finanțarea cercetării în România anului 2018 nu este una foarte generoasă. În general, proiectele mai mari au beneficiat de finanțare primită ca urmare a unor aplicații sau invitații. Dar, ca un aspect general, echipamentele pe care le folosesc sunt cumpărate din burse sau premii, iar multe din softuri le-am creat la CMeM.

A.A.: Cum vezi generația actuală de tineri, artiști sau nu, cum vezi viitorul prin prisma noii generații, mai ales că ești în contact direct cu studenții?

C.C.: Având contact cu toate generațiile de studenți muzicieni din UNMB, pot trage niște concluzii. Există mulți tineri talentați, deschiși înspre noile fenomene artistice. Din punct de vedere al îmbinării artei/muzicii cu tehnologia lipsește cadrul organizatoric care să-i adune în jurul unui proiect comun. Cred că o specializare de master în compoziție multimedia ar putea fi un punct de pornire în acest sens. Din păcate, scenele, festivalurile, unde pot fi prezentate proiecte multimedia din sfera muzicii noi – fapt care ar putea motiva tinerele generații de creatori - sunt aproape inexistente.

A.A.: Vorbește-ne despre planurile tale de viitor și despre cum intenționezi să te dezvolți în continuare.

C.C.: Mă preocupă mult dezvoltarea de proiecte la CMeM, căutarea de parteneri cu scopul dezvoltării unor noi idei artistice și al abordării unor noi direcții interdisciplinare. De asemenea, caut mereu metode inedite de atragere a studenților muzicieni înspre fenomenele multimedia.

În plan artistic am un proiect important în derulare și anume colaborarea cu două institute de cercetare de pe platforma Măgurele, în cadrul experimentului Fusion, coordonat de Fudația 9. La Centrul de Tehnologii Avansate cu Laser

(CETAL) dezvoltăm un mod original de proiecție vizuală a unei imagini a interiorității obiectului sonor în tandem cu proiecția unidirecțională a sunetului, la Institutul de Științe Spațiale (ISS) cercetăm modalități teoretice de extragere a urmelor unor fragmente de reziduu rezultat în urma dezintegrării prafului cosmic și de implementare a acestora în ipostaze sonore, în special în partea de zgomot prezent în emisia sonoră a instrumentelor acustice, demersuri de sono-vizualizare a muzicii pe baze științifice în contextul unei instalații artistice.

Pe de altă parte simt nevoia să mă întorc la ansamblul instrumental acustic, intenționez să scriu în viitorul apropiat un concert pentru pian și orchestră.

A.A.: Îți mulțumesc!

C.C.: Cu cea mai mare plăcere!

SUMMARY

Andra Apostu – A Conversation with Cătălin Crețu

Cătălin Crețu: The contemporary creator is tempted to experiment, to initiate a “dialogue” with the electronic, technological medium, to provoke it, to discover its beneficial parts, as well as its evil ones, which he can develop or subdue. It is his duty to present the danger of the force of modern technologies. In excess, they tend to transform man, to change his personality. It is in fact a two-way interaction. While man imagines he manipulates technology, the latter, through subtle alchemical processes, melts his intimate being, stealing his identity. Invaded by technology, the contemporary artist must make an ethical choice regarding his freedom – whether he will remain an honest witness, a critic of his time, immune to the temptations of modernity, or – dominated by the force of marketing – he will turn into a trader that manipulates aesthetics.